

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

ЗБІРНИК СТАТЕЙ VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: ПОШУКИ ТА ВІДКРИТТЯ

22–23 жовтня 2020 року

II частина

TIME OF ART EDUCATION
COLLECTION OF ARTICLES VIII OF THE ALL-UKRAINIAN SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE
ART EDUCATION: SEARCH AND DISCOVERY

Харків 2020

УДК 37.032

ББК 85я43

Ч-24

Редакційна колегія

Фомін В.В. доктор педагогічних наук, доцент (гол. ред.)

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор

Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор

Мартинюк Т.В. – доктор мистецтвознавства, професор

Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор

Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор

Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор

Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор

Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор

Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор

Бурма А.В. канд.пед. наук, доцент

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Протокол № 7 від 19.11.2020р.

У II частині збірника статей представлені матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мистецька освіта: пошуки та відкриття»:.. Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Мистецька освіта: пошуки та відкриття»: зб. статей VIII Всеукраїнської наук. - практ. конф., (22-23 жовтня, 2020) / заг. ред.В.В. Фомін– Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020, Ч-П. 169 с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал

Мова видання: українська, англійська

УДК 37.032

ББК 85я43

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2020

Оксана Васильєва

*Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди,
факультет мистецтв
кандидат педагогічних наук, доцент*

Ву Хунвей

Є Паньпань

*Харківський національний
педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
м. Харків, факультет мистецтв
магістранти 1-го курсу, група 51мк*

САМОСТІЙНА РОБОТА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НАД ВОКАЛЬНИМИ ТВОРАМИ ЗАРУБІЖНИХ КОМПОЗИТОРІВ МОВОЮ ОРИГІНАЛУ

***Анотація.** У статті проаналізовано проблему самостійної роботи майбутніх вчителів музичного мистецтва над вокальними творами зарубіжних композиторів мовою оригіналу у науково-педагогічній літературі; виявлено значення самостійно роботи студента в процесі вокальної підготовки; розкрито необхідність включення до навчального репертуару вокальних творів зарубіжних авторів; окреслено складності роботи над іноземними вокальними текстами.*

***Annotation.** The article analyzes the issue of future music teachers' individual study of vocal works created by foreign composers in their original language that has been described in the scientific and pedagogical literature. The importance of the student's individual study during the vocal training is highlighted. The need to include vocal works of foreign authors in the educational repertoire is explained. The article also outlines difficulties of working on foreign vocal texts.*

***Ключові слова:** самостійна робота студента, вокальний твір, вокальна підготовка, іноземна вимова, мова оригіналу.*

***Key words:** individual student's work, vocal work, vocal training, foreign pronunciation, original language.*

Постановка проблеми. Основною формою підвищення педагогічної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва є безперервне

самовдосконалення, яке досягається шляхом цілеспрямованої самостійної роботи. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема формування готовності майбутніх музичних педагогів до самостійної роботи над вокальними творами. Сучасні вимоги до програм з вокальної підготовки зобов'язують викладачів включати до навчального матеріалу зарубіжний музичний матеріал, що дозволяє значно збагатити вокальний репертуар, розширити музичний світогляд студента та поглибити його співацький досвід. Втім сучасна педагогічна практика свідчить про неоднозначну позицію педагогів-вокалістів щодо виконання творів зарубіжної музики на мові оригіналу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє виокремити декілька напрямів дослідження обраної теми. Загальні проблеми вокально-виконавського мистецтва розглянуто у В. Антонюк, Н. Гребенюк, Л. Дмитрієва, Ю. Юцевича. Питання оволодіння вокальною виконавською технікою знайшли відображення у роботах В. Багадурова, В. Ємельянова, А. Менабені, В. Морозова. Методична підготовки майбутніх учителів музики до співацької діяльності висвітлено у дослідженнях Л. Василенко, Л. Гавриленко, Т. Матвєєвої, І. Парфентьєвої, Г. Саїк, З. Софроні.

Однак вивчення цього питання вказує на недостатню розробленість проблеми самостійної роботи майбутніх вчителів музичного мистецтва над вокальними творами зарубіжних авторів мовою оригіналу у сучасних музично-педагогічних наукових розвідках.

Мета статті огляд та узагальнення наукової літератури з проблеми самостійної роботи майбутніх вчителів музичного мистецтва над творами зарубіжних композиторів на мові оригіналу.

Виклад основного матеріалу. Аналіз досліджень у галузі вокальної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва доводить, що сьогодні, особливо на тлі розвитку дистанційного навчання, значно підвищується роль самостійної роботи здобувача вищої освіти, яка дозволяє формувати особистість майбутнього педагога здатного до професійної мобільності, самонавчання і самовдосконалення. Значення самостійної роботи студента підвищується

VI. ВИКОНАВСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

змiнами в організації навчального процесу в ВНЗ в умовах карантину, змiнами співвідношення у навчальному навантаженні здобувачів аудиторних годин та годин самостійної роботи. Саме тому самостійна робота може стати засобом організації та виконання певної пізнавальної діяльності, за рахунок якої значно реалізується потреба студента у знаннях, збільшується ефективність засвоєння програмового матеріалу. Узагальнення матеріалів наукових досліджень з обраної теми дозволяє стверджувати, що формування готовності майбутніх педагогів-вокалістів до самостійної роботи має носити безперервний характер і базуватися на принципах систематичності і послідовності.

Однією з умов зростання педагогічної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва має стати розвиток здатності здійснювати самостійну вокальну роботу над вокальними творами без прямого керівництва з боку викладача вокалу. Дослідники виділяють такі найбільш важливі елементи у готовності студента досамостійної роботи над вокальними творами, як: внутрішня потреба до самостійного опанування вокальних творів, волюні якості, загальні розумові здібності, систематизовані необхідні знання в області вокальної педагогіки, уміння працювати з науково-методичною та вокальною літературою. На думку, Л. Бірюкової саме сформована вмотивованість майбутніх вчителів музичного мистецтва до самостійної роботи підвищить її ефективність[1].

Найважливішим засобом вокальної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва є різноманітний та методично вірний вокальний репертуар. Саме він сприяє розвитку вокальних умінь та навичок студента, надає йому на практиці зрозуміти стилеві особливості вокальних творів різних стилів, напрямів та епох. Аналіз навчальних програм з дисципліни «Постановка голосу» вітчизняних педагогічних університетів доводить, що у більшості з них перелік вокальних творів рекомендованих до вивчення містить зразки вокальної музики зарубіжних композиторів.

В рамках цього предмету, на якому відбувається, зазвичай, формування вокальних умінь та навичок в академічній манері співу, вивчаються твори

Ш. Гуно, Ж.Б.Т. Векрлена, Е.Гріга. Значний відсоток вокальних програм складається із вокальних композицій представників німецької та австрійської композиторських шкіл: І.С. Баха, Й. Гайдна, В.А. Моцарта, Ф. Мендельсона, Ф. Шуберта, Р. Шумана. На погляд Є. Ніколаєвої, це обумовлено величезним внеском цих авторів у розвиток світової вокальної культури та доступністю музичного матеріалу для розучування з вокалістами-початківцями як у змістовому, так і у технічному відношенні та може бути рекомендованим до самостійного опрацювання[5].

Не менш вагомою складовою репертуарної політики програм з постановки голосу є твори представників італійської вокальної музики. Як зазначають вокальні педагоги, старовинні арії Д. Качінні, А. Вівальді, А. Скарлатті, Дж. Перголезі мають величезний педагогічний потенціал і рекомендуються в якості навчально-методичного матеріалу [5]. З точки зору більшості педагогів-практиків цей репертуар не тільки відповідає психофізіологічним особливостям вокаліста-початківця, а і дозволяє запобігати зайвій м'язовій та емоційній напруженості, має зручні теситурні умови, сприяє розвитку широкого наспівного дихання, формує координацію слуху та голосу природнім чином, що у свою чергу розвиває вокально-технічні та вокально-виконавські уміння.

Отже, вокальні твори зарубіжних композиторів посідають значне місце у навчально-методичному репертуарі вокальної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва, але педагогічна практика свідчить, що думки щодо мови виконання іноземної вокальної музики на мові оригіналу не однозначні. Деякі педагоги-вокалісти мінімально включають або зовсім не виконують твори зарубіжних авторів мовою оригіналу, бо на їх думку недостатнє знання іноземної мови гальмує формування емоційно-образного мислення. Іншою причиною виконання вокальних творів у перекладі є невідповідність самих викладачів з постановки голосу до керівництва процесом вивчення поетичних текстів на мові оригіналу.

Однак у сучасному вокальному виконавстві спів твору на мові оригіналу є показником професійної компетентності та рівня вокальної майстерності

VI. ВИКОНАВСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

виконавця. Переклад же іноземного тексту на будь-яку іншу мову позбавляє вокальний твір цілісності, органічної взаємодії музичного та вербального початків, де кожна інтонація уособлює в собі прояви національного менталітету автора, його особисте художнє розуміння поетичного тексту. Виконання зарубіжного вокального твору у перекладі – це певною мірою переінтонування авторського задуму, тому що зазвичай переклади роблять не носії мови, а перекладачі, які не завжди можуть співвідносити музичний і поетичний тексти. До того ж фонетичні особливості будь-якої мови накладають на вокальне звучання певне тембральне забарвлення. Саме тому в процесі вокальної підготовки майбутньому вчителю музичного мистецтва важливо оволодіти знаннями фонетичного строю мови та особливостями його втілення у вимові і співацькому інтонуванні.

Ці знання мають стати підґрунтям для формування фонематичного слуху студентів як необхідної умови опанування поетичних текстів при самостійній роботі над вокальними творами зарубіжного походження. Особливого значення у даному напрямі набуває наявність у здобувачів вищої освіти мовної підготовки в галузі мови, на якій буде виконуватися твір. З метою поліпшення ефективності роботи над іноземним текстом вокальний педагог має скласти мовні комплекси вправ, які дозволять студенту зрозуміти схожість та різницю у лексиці, сформувати слухові уявлення та вміння розрізняти звучання одного і тогож звуку у різних мовах.

Одним із важливих аспектів у самостійній роботі майбутніми вчителями музичного мистецтва над вокальними творами зарубіжних композиторів є вміння грамотно вимовляти текст на іноземній мові під час вокального інтонування. У даному напрямі велике значення буде мати робота над вимовляння незнайомих звуків та звукових сполучень. У процесі самостійного роботи над іноземним текстом вокального твору студент спочатку має звернути увагу на оволодіння вимовою окремих звуків та звукових сполучень, які відрізняються з його рідною мовою і є незручними для вимови.

Наступним кроком в опануванні іноземного тексту є урахування у вокальному інтонуванні співвідношення вербального та музичного текстів, яке характерно для вокальної музики певної країни. Так, наприклад, особливостями вимови вокальних творів італійських композиторів є напружена та чітка артикуляція голосних звуків, особливо тих, які знаходяться як під наголосом, так і не під наголосом. [4]. Треба пам'ятати, що не вірна вимова може привести до спотворення змісту слова, як у словах «bambino» - хлопчик, «bambina» – дівчинка. Також потрібно звертати увагу на характерне для італійської мови пом'якшене промовляння приголосних *d* та *t* попереду голосних, усереднене звучання *l* (і не тверде, і не м'яке), дотримання контрасту між одинарними та подвоєними приголосними («cago» – милий, «cagno» – підвода), вимову дифтонгів і трифтонгів.

Потрібно зауважити, що на відміну від італійської мови, яка вважається сприятливою для формування академічного співу, німецька мова більш складна для вокального виконання. Це можна пояснити великою кількістю приголосних звуків, які можуть порушити кантилену звучання. До невірного інтонування можуть призвести такі закриті звуки як *i* або звук *e*, який у різних випадках може вимовлятися по-різному і як закритий, і як відкритий (Leben, Fest).

Особливої уваги слід приділяти напівдзвінким приголосним *d* та *t*, а також спеціального відпрацювання потребує німецький звук *r*, який для іншомовних співаків може виявитися дуже складним [3]. На погляд багатьох вокальних педагогів, спів на німецькій мові може викликати багато труднощів. Однак їх подолання дасть можливість наблизитися до відтворення найкращих зразків німецької вокальної камерної музики.

У своїй самостійній роботі на вокальними творами зарубіжних авторів студентів необхідно постійно прослуховувати ці композиції у виконанні співаків – носіїв даної мови. Це дає змогу виконавцю наблизитися до еталонного звучання певного вокального твору в оригіналі. Потім потрібно застосовувати певні вокальні вправи. Наприклад, для збереження єдиної стабільної вокальної позиції при інтонуванні п'яти основних голосних – *a*, *e*, *i*, *o*, *u*. Далі

VI. ВИКОНАВСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

рекомендується додавати приголосний л, звертаючи увагу на особливості вимови цього звуку в італійській, німецькій, англійській мовах.[5, с.136].

Використання вправ дає можливість здобувачеві відпрацювати вимову звуків, які відрізняються від його рідної мови, та більш чітко контролювати їх звучання. Так, засвоєнню німецького «твердого приступу» допомагають справи на стакато, коли атака звуку мимоволі загострюється. Оволодіння дифтонгами слід починати із сонорних приголосних, основною властивістю яких є можливість тягнутися, проспівуватися. Корисними також може бути підбір пар схожих звукових сполучень у різних мовах, що дає можливість знайти мовні відмінності.

У процесі самостійної підготовки вокальних творів зарубіжних авторів важливого значення набуває робота над повноцінним проникненням у композиторський задум для створення переконливого художнього образу. Це можливо тільки за умови цілковитого розуміння змісту вокального тексту, історії створення даного твору. Студент має ознайомитися з літературним перекладом на рідну мову, а також зі значенням кожного слова у тексті оригіналу. Під час цієї кропіткої роботи виникає розуміння кожної фрази, слова і виробляється вірне фразування, підкреслюються ті слова, які мають більше змістовне навантаження і більш повно передаються емоційне забарвлення та сприяють виразному художньому виконанню.

Висновки. Підсумовуючи вище викладене можна зауважити, що: самостійна робота майбутніх вчителів музичного мистецтва має велике значення для вдосконалення їх професійної компетентності; включення зразків зарубіжної вокальної музики до репертуару майбутніх вчителів музичного мистецтва ознайомлює студентів з новим для них пластом музичного мистецтва, колом вокальних творів, яким притаманні інтонації та стильові ознаки національних вокальних культур різних народів.

Список використаних джерел

1. Бірюкова Л. А. Реалізація педагогічних умов і принципів формування вокально-сценічної майстерності студентів на музично-педагогічних факультетах / Л. А. Бірюкова. // Актуальні питання мистецької освіти та виховання: зб. наукових праць. Суми: ДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. №2. С. 148–161.
2. Боженко А. Р. Методическиерекомендации по работе над артикуляцией и дикцией в вокально-эстрадномансамбле (на примереработы над песней «muskatramble») [Електронний ресурс] / Альфия Рауфовна Боженко, 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://nova56.ru/highschool/vocart>.
3. Завьялова В. А., Ильина Л. В. Практический курс немецкого языка: для начинающих. 6-е изд., переработанное и дополненное / ред. М. Ю. Матвеева. М.: Лист Нью, 2003.880 с.
4. Митрофанова Д. А. Итальянский язык для вокалистов. Фонетика в пении. Санкт-Петербург[и др.]: Лань: Планета музыки, 2014. 421 с.
5. Николаева Е. В. Подготовка детей к исполнению произведений на языке оригинала / Е. В. Николаева, А. Э. Калина. // Музыкальное исполнительство и образование. М: МГПУ, 2019. Т.7. № 2. С. 125 – 142.
6. ТенЦземін. Методика вокальної підготовки майбутніх учителів музики на консолідаційних засадах: дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / ТенЦземін, К: НПУ імені М.Драгоманова, 2016. 226 с.
7. Беземчук Л., Фомін, В. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі педагогічної практики. *Professional Art Education* : зб.наук.праць / заг. ред. Матвеева О.О. – Харків: ХНПУ імені Г.С. Сکو-вороди, 2020. Том 1. No 1. С. 43–49. <https://doi.org/10.34142/27091805.2020.1.01.07>

<i>Андрій Дубров</i> КІТЧ В АРХІТЕКТУРІ І ДИЗАЙНІ	129
<i>Оксана Васильєва</i> <i>ВуХунвей</i> <i>Є Паньпань</i> САМОСТІЙНА РОБОТА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НАД ВОКАЛЬНИМИ ТВОРАМИ ЗАРУБІЖНИХ КОМПОЗИТОРІВ МОВОЮ ОРИГІНАЛУ	134
<i>Микита Тининика</i> ТВОРЧИСТЬ І ПРОДУКТ ДИЗАЙНУ ЖИТЛОВИХ ІНТЕР'ЄРІВ	142
<i>Анастасія Сафронова</i> MODERN COLOR RELATIONS IN WEB DESIGN.....	146
<i>Ярослав Комаревцев</i> ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ СУБКУЛЬТУРИ КОСПЛЕЙ, ЯК СУЧАСНОГО АРТ ДИЗАЙНУ	150
<i>Єлизавета Філіпчук</i> <i>Шан Лі</i> ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКО-ТВОРЧИХ УМІНЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ	154
<i>Галина Романова</i> СВЯТА ТА РОЗВАГИ У ЗДО ЯК ЗАСІБ МУЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	160